

Pojavni oblici nasilja u obitelji na području Dubrovačko-neretvanske županije

(Occuring Forms of Family Violence in Area of the Dubrovnik-Neretva County)

Marijana Ercegović

Feniks, udruga za zaštitu djece i mladeži od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja u obitelji, Dubrovnik

Sažetak

Udruga za zaštitu djece i mladeži od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja u obitelji «Feniks» iz Dubrovnika, u sklopu izrade Studije o potrebi otvaranja Sigurne kuće za žrtve nasilja u obitelji na području Dubrovačko-Neretvanske županije, je provela terensko istraživanje. Metodom slučajnog uzorka, odabrano je i anketirano 120 žena u dobi od 25 do 65 godina. Također su korišteni podaci Policijske uprave u DNŽ prema prijavama o nasilju u obitelji u periodu 2000-2004.g. Najveći broj prijavljenih slučajeva odnosio se na verbalno nasilje (45%), potom slijedi fizičko nasilje (34%) i ostali oblici nasilja poput napada oružjem, lomljenje stvari, prijetnje(21%). U 71% slučajeva žrtve su žene, od čega u 26% slučajeva supruge žrtve. Podaci terenskog istraživanja pokazuju da je najveći broj ispitanica (24%) doživio da ih je partner u ljutnji namjerno grubo gurnuo, povukao za kosu i sl.; 18% žena je u braku doživjelo da ih partner ošamarila; udaranje šakom ili nogom doživjelo je 2% žena, udarce rukama ili nogama, udarce glavom u zid njih 2 kao i davljenje, dok je 1% žena pretrpjelo fizičku ozljedu oružjem. Bivši partneri su bili verbalno grubo prema 56% ispitanica; prijetili da će udariti 72% ispitanica, namjerno gurnuli 54% ispitanica, ošamarili 45%, udarili šakom ili nogom 27% ispitanica; premlatili njih 18%, kao i jako stezali za vrat. Unatoč visoko izraženom stupnju doživljenog nasilja od strane žena, svega je njih 10% potvrdno odgovorilo na pitanje: Da li ste vi ikada doživjeli fizičko nasilje od muškarca. Zbog višestrukih posljedica koje proizvodi nasilje u obitelji nijedno društvo/država nema legitimitet za ignoriranjem ili omalovažavanjem ozbiljnosti problema nasilja u obitelji.

Ključne riječi: zaštita djece i mladeži, studija, sigurna kuća, zanemarivanje, zlostavljanje

Abstract

The organization protecting children and youth from neglect, abuse and domestic violence - "Feniks" from Dubrovnik had conducted a research, a part of a study about the necessity of building a safe house for the victims of domestic violence in the area of Dubrovnik-Neretva County. Using the method of a random sample, 120 women have been chosen and surveyed aged between ages of 25 and 65. The Dubrovnik-Neretva County police records concerning reported domestic violence in the periods between the year 2000 and 2004 have also been used. The highest number of reported incidents concerned verbal violence (45%), followed by physical violence (34%) and related forms of violence such as assault with a weapon, material destruction, threats (21%). In 71% of all cases the victims are women out of which 26% are spouses. The data from a field research showed that the biggest number of interviewees has been intentionally roughly pushed, pulled by the hair and similar, 18% of the married women have been slapped by their partner; 2% were hit by a fist or a foot, hit with hands or legs, 2 had their heads hit against the wall as well strangled while 1% have been injured with a weapon. Ex partners have verbally abused 56% of the interviewees, threatened to hit 72%, intentionally pushed 54%, slapped 45%, hit with a fist or a foot 27%; beaten up 18% as well as fiercely tightened their necks. Regardless of the high percentage of violence experienced by the women, only 10% responded affirmatively to the following question; have you ever been physically abused by a man? Due to the severe multiple consequences produced by the domestic violence, no society or state has the legitimate right to ignore or diminish the seriousness of this problem.

Key words: zaštita djece i mladeži, studija, sigurna kuća, zanemarivanje, zlostavljanje

Da bismo mogli raspravljati o nasilju u obitelji potrebno je definirati obitelj u svom suštinskom značenju, kao i kroz promjene koje je obitelj prošla tijekom razvoja društva. Osim kroz antropološke i sociološke tekstove u našem zakonodavstvu teško je pronaći definiciju obitelji, ali i samo spominjanje riječi obitelj, što je dosta neobično ako se zna da je u članku 61. Ustava RH obitelj stavljena pod osobitu zaštitu države i da imamo Obiteljski zakon kao i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Jedino je u Zakonu o socijalnoj skrbi navedeno da obitelj čine bračni drugovi, djeca i drugi srodnici koji žive zajedno, privređuju, odnosno ostvaruju prihode na drugi način i zajedno ih troše. Člankom 89. Kaznenog zakona navedeno da su članovi obitelji u smislu kaznenog zakona: bračni i

izvanbračni drug, bivši bračni i izvanbračni drug, rođak po krvi u ravnoj lozi, posvojitelj i posvojenik, rođak u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno i srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno bez da žive u zajedničkom kućanstvu. Statističkim riječnikom rečeno kućanstvo je obiteljska i druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše prihode za podmirenje životnih potreba (hrana, odijevanje i dr.).

Stoga smo se opredijelili za definiciju obitelji antropologa Georga Petera Murdocka koji obitelj definira kao skupinu osoba koju karakterizira zajedničko stanovanje, ekonomska zajednica i reprodukcija, a uključuje odrasle osobe oba spola, od kojih su najmanje dvije, održavaju društveno prihvaćenu spolnu vezu, odnosno koje seksualno kohabiraju i jedno ili više vlastite ili posvojene djece (Murdock, 1949). Uz prethodno primarnu reproduktivnu ulogu obitelji, obitelj je imala važnu ulogu u socijalizaciji djece i njihovom pripremanju i uvođenju u društvo. Tijekom vremena shvaćanje obitelji a i sama obitelj se promijenila pa danas više ne možemo o obitelji govoriti u gore navedenom smislu jer je sve više jednoroditeljskih obitelji ili osoba koje su obitelj, ali nemaju svoje vlastite djece, čak do toga da neke europske zemlje pod obitelji smatraju i osobe koje žive same.

Nasilje u obitelji predstavlja sve postupke jednog ili više članova obitelji prema jednom ili više članova obitelji, koji su usmjereni na povredu psihičkog ili tjelesnog integriteta drugog člana obitelji počinjeno na razne načine od vrijeđanja, prijetnji, uhođenja, izolacije, uništenja imovine, radnog iskorištavanja ili uskraćivanja i uzimanja novca, neplaćanje alimentacije do fizičkog i seksualnog napada, bilo da se događaju pojedinačno, u kombinaciji više njih ili svih zajedno.

Iako se nasilje u obitelji u nekim oblicima pojavljuje sa samim počecima zajednica koje u suvremenom smislu smatramo obitelji, tek sedamdesetih godina prošloga stoljeća dolazi do prvih pokušaja i to pretežno ženskih udruga za njegovo sankcioniranje i pomoć žrtvama toga nasilja. U hrvatskom društvu se tek 1999.g. donošenjem Obiteljskog zakona započelo sa sankcioniranjem nasilničkog ponašanja punoljetnih članova obitelji prema drugim punoljetnim članovima obitelji. O nasilju u obitelji se radi i kada je ono počinjeno prema maloljetnim članovima obitelji, dakle djeci, što je u hrvatskom zakonodavstvu kao kažnjivo ponašanje kroz kazneni zakon bilo sankcionirano već više od trideset godina. Do stupanja na snagu odredbi Obiteljskog zakona, žrtve nasilja u obitelji su bile prepuštene sebi i ženskim nevladinim udrugama koje su ih mogle smjestiti u neko od zakloništa za žrtve nasilja u obitelji, ali je nasilnik, ukoliko nisu nastupile teške tjelesne ozljede ili smrt žrtve, ostajao nekažnjen.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2003.g.) definirao je tko čini obitelj, što se smatra nasiljem u obitelji i kako se ono sankcionira, predvidio je zaštitne mjere, a što je najvažnije učinio je legitimnom državnu intervenciju, jer je svakoj državi, pa tako i našoj u interesu zaštita najranjivijih članova obitelji i osiguravanje svakom članu obitelji siguran i slobodan život od svih oblika zlostave i pritisaka - bez nasilja i straha od njega, kako bi se njegovi mladi članovi mogli razviti u zdrave, odgovorne i punopravne članove društva.

Od početka primjene zakonodavstva koje regulira problematiku nasilja u obitelji na području naše županije prati se stanje i kretanje nasilja u obitelji koje je prijavljeno Policijskoj upravi dubrovačko-neretvanskoj i to statistički prema broju i spolu žrtava i počinitelja, vrsti nasilja i njegovim modalitetima: emocionalno, fizičko, seksualno i ekonomsko zlostavljanje.

Udruga za zaštitu djece i mladeži od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja u obitelji iz Dubrovnika 2005.g. obradila je podatke o nasilju u obitelji prijavljenog PU dubrovačko-neretvanskoj u petogodišnjem razdoblju od 2000.g. do 2004.g. i to na način da je svaki pojedinačno prijavljeni slučaj svrstavan prema slijedećim pokazateljima: dob i spol žrtve i nasilnika, rodbinski odnos počinitelja nasilja prema žrtvi, utjecaj sredstava ovisnosti na nasilničko ponašanje, recidivizam, kao i vrste nasilničkih postupaka svrstanih u tri skupine – fizičko, emocionalno i ostalo.

Udruga je također inicirala provođenje terenskog istraživanja anketiranjem 120 žena u dobi od 25 godina do 65 godina metodom slučajnog izbora, što znači da je svaka ženska osoba rođena između 1940.g. i 1980.g. imala jednaku vjerojatnost biti uključena, na koji način je uzorak dobar reprezentant populacije žena na području naše županije. Pripremu anketnog upitnika provela je sociologinja prof. Diana Otročak iz Udruge za istraživanje i praćenje socijalnih odnosa iz Zagreba, koja je obradila i interpretirala dobivene podatke. Svrha cjelokupne studije bila je ispitivanje potrebe otvaranja sigurne kuće za žrtve nasilja u obitelji. Pored ostalih ciljeva (ocrtavanje temeljnih elemenata koji definiraju životni okvir žena u Dubrovačko-neretvanskoj županiji kroz obrazovni, radni, dohodovni, rezidencijalni i bračni status, uloge unutar kućanstva i religioznost, ukazivanje na stereotipe i predrasude, omogućavanje redefiniranja uloge i aktivnosti lokalne zajednice u sanaciji i prevenciji nasilničkog ponašanja u obitelji), osnovni ciljevi terenskog istraživanja su bili: prikupljanje vjerodostojnih podataka o psihičkom, fizičkom i seksualnom zlostavljanju, te ispitivanje mišljenja i stavova žena o ulozi i učinkovitosti društvenih institucija u suzbijanju i sanaciji posljedica zlostavljanja.

Temeljem tako prikupljenih i obrađenih podataka dobili smo slijedeće pokazatelje: od ukupno prijavljenih 1350 nasilničkih radnji (fizičko, emocionalno i ostale vrste nasilja u koje spadaju prijetnje, lomljenje stvari i sl) koje je moglo nastupiti pojedinačno svako od njih ili u kombinaciji više njih) počinjenih prema 646 žrtava ženskog spola (71% od svih prijavljenih žrtava su osobe ženskog spola) u **45%** slučajeva radilo se o **verbalnom nasilju** (vikanje, vrijeđanje,

govorenje ružnih riječi); u 34% slučajeva radilo se o fizičkom nasilju, dok se **ostali oblici nasilja** (napad vatrenim ili hladnim oružjem, prijetnje, lomljenje namještaja ili uređaja u stanu, pljuvanje, uhođenje) kao modalitet nasilničkog ponašanja javlja u **21%** slučajeva i to počinjeno prema svim osobama koje spadaju u obitelj, a ne samo prema ženama (koje su dalje raščlanjene prema rodbinskom odnosu i od kojih su u najvećem broju supruge – njih 26%) .

Ne može se vršiti usporedba ovako dobivenih podataka i podataka dobivenih terenskim istraživanjem jer je ovo istraživanje ciljano bilo usmjereno samo na nasilje prema ženama, a sva pitanja su se odnosila na nasilje doživljeno od strane sadašnjeg muža ili partnera i na ona doživljena od sadašnjeg muža ili partnera. Podaci nisu usporedivi jer nedostaju osnovni parametri, a nismo uspjeli doznati ni jesu li ispitanice ikada prijavile nasilje, kao ni druge podatke, osim što je moglo potvrditi našu tezu o višestruko većem stvarnom broju nasilja u obitelji od onog prijavljenog policiji. 77% ispitanica u trenutku ispitivanja bile su u braku, dok je rastavljenih koje nisu ponovno u braku bilo 4%). Rezultati dobiveni ovim istraživanjem pokazuju da je **24%** ispitanica jednom ili više od jednom doživjelo da sadašnji muž/partner u ljutnji namjerno **grubo gurne, prodrma, povuče za kosu, uši; 18%** žena u braku su doživjele ih partner ošamari, dok je udaranje šakom ili nogom doživjelo **2%** žena u braku. **Teško premlaćivanje** (teški udarci rukama ili nogama, udarci glavom u zid ili pod, udarci predmetima doživjelo je oko 2% žena. Jako stezanje za vrat – davljenje doživjelo je **2%** žena, dok je fizičku **ozljedu oružjem** zadobilo je **1%** žena i to više od jednom: dva do četiri puta.

Naročito je interesantan podatak terenskog istraživanja o nasilju nad ženama koje su neku vrstu nasilja doživjele od bivšeg muža/partnera (iako nemamo točan podatak prilikom izjašnjavanja žena je su li nasilje doživjele i u bivšoj i u sadašnjoj vezi, osim podatka da se njih 4% nisu ponovno udavale zbog čega ne možemo izvoditi zaključak o stvarnim razmjerima nasilja u bivšim vezama i je li upravo nasilje bio razlogom rastave braka, odnosno trpe li još uvijek neku vrstu nasilja). Iz dobivenih podataka evidentno je da je čak **56% žena** doživjelo **grube riječi od bivših partnera; 72%** ispitanica se izjasnilo da su im bivši partneri **zaprijetili da će ih udariti; 54%** ispitanica **su bile namjerno grubo gurnute; njih 45% su bile ošamarene; šakom ili nogom je bilo udareno 27% ispitanica; premlaćeno njih 18%, a jako stezano za vrat njih 18%** i to jednom i češće od jednom.

Podaci dobiveni terenskim istraživanjem na našem području bitno ne odstupaju od -

Ne može se vršiti usporedba podataka dobivenih terenskim istraživanjem i podataka iz prijave policiji budući da je terensko istraživanje ciljano bilo usmjereno samo na nasilje prema ženama, a sva pitanja su se odnosila na nasilje doživljeno od strane sadašnjeg muža ili partnera i na ona doživljena od sadašnjeg muža ili partnera. Nismo uspjeli doznati jesu li ispitanice ikada prijavile nasilje, kao ni druge podatke, osim što je iz rezultata vidljivo da su žene trpile i da trpe daleko najveće nasilje u obitelji (iako je iz podataka prijavljenog nasilja evidentno da su osobne ženskog spola i same bile nasilne prema drugim članovima obitelji u čak 12% slučajeva (supruge, kćeri, majke, bivše supruge, sestre i dr. vezano za rodbinski odnos počinitelja nasilja i žrtve).

Podaci dobiveni putem policijskih statistika prijavljenog nasilja u obitelji ukazuju da je u petogodišnjem razdoblju gotovo **600 obitelji** na neki način bilo **taknuto nasiljem u obitelji**, a ako to pomnožimo s tamnom brojkom neprijavljenog nasilja u obitelji dolazi se do brojke od **6000 obitelji** samo na području naše županije koje nisu dio statistike, ali su se na bilo koji način susrele s nasiljem u obitelji, ali ga ili nisu prepoznale ili ga nikada nisu prijavile. To znači da društvo/država prema njima nije interveniralo ni na koji način, vjerovatno su se snalazili ili se još uvijek snalaze kako znaju i umiju i što je najgore većina njih još uvijek trpe nasilje. Razlozi neprijavljivanja nasilja su mnogostruki od srama, ekonomske ovisnosti o nasilnicima do nepovjerenja u djelotvornost sustava, bilo da se radi o policiji, sudstvu i/ili zdravstveno-psihološkoj pomoći žrtvama ili nasilnicima.

Stoga ne čudi podatak da je terenskog istraživanja da je unatoč visoko izraženom stupnju doživljenog nasilja na postavljeno izravno pitanje: Da li ste vi ikada doživjeli fizičko nasilje od muškarca s kojim ste sada ili ste bili u vezi/braku, svega 10% ispitanica potvrdno odgovorilo.

Bez obzira hoće li netko izvući zaključak da su podaci o nasilju u obitelji na našem području zabrinjavajući ili umirujući, pogotovo s obzirom na činjenicu da niti jedna žrtva nasilja u obitelji nije usmrćena, za razliku od nekih drugih područja države, ne može nas ne zabrinuti svaka pojedinačna priča žrtve nasilja koja se odvaži i prijavi nasilnika nakon što je prevladala sve razloge koji su je godinama pa i desetljećima sprječavali na za nju tako hrabar čin. Nikad ne smijemo zaboraviti da se nasilje događa sada i ovdje oko nas dobro sakriveno među zidovima kuća i duboko zapreteno u dušama naših susjeda, poznanica, sestara ili majki, a da smo često puta toliko zaokupljeni sobom da ga ne znamo prepoznati, ali ni shvatiti jer smo u dubini svojih srca možda zaključali ono što je, pored kažnjavanja nasilnika, važnije, a to je suosjećanje prema patnjama bližnjega.

Bez alibija, koji je možda moglo pružiti nepoznavanje problematike ili nepostojanje vjerodostojnih pokazatelja, nijedno društvo/država nema legitimitet za ignoriranje ili omalovažavanje ozbiljnosti problema nasilja u obitelji i težine njegovih posljedica (citat Rezultati i nalazi istraživanja obiteljskog nasilja u dubrovačko-neretvanskoj županiji, d.Otročak, 2005.).

Iako je za svako društvo najvažniji trajni gubitak sretnih i zadovoljnih ljudi, koji to prestaju biti zbog posljedica nasilja u obitelji, nije nebitan podatak dobiven terenskim istraživanjem da je zbog

posljedica fizičke grubosti partnera s posla izostalo/bilo na bolovanju čak 21% ispitanica i to 11% u trajanju od dva do tri dana, a 5% šest ili više dana. Gledano kroz ekonomski gubitak na populaciji Rrepublike Hrvatske zbog nasilja prema ženama (istraživanje provedeno u RH 2002/2003.g.) izgubljeno je najmanje 1.785.008 radnih sati, odnosno 223.126 radnih dana što pomnoženo sa vrijednošću satnice od 35,00 kuna iznosi gubitak novca u iznosu od 62.475.280,00 kuna.

Literatura:

1. Studija o potrebi otvaranja Sigurne kuće na području dubrovačko-neretvanske županije, Udruga Feniks, Dubrovnik, 2005.
2. Rezultati i nalazi istraživanja obiteljskog nasilja u dubrovačko-neretvanskoj županiji, Diana Otročak, Udruga za istraživanje i praćenje socijalnih odnosa, Dubrovnik, 2005.
3. Vodič kroz nasilje u obitelji, Udruga feniks, Dubrovnik, 2006.

Kontakt osoba:

Marijana Ercegović
PU Dubrovačko neretvanska
K.Stepinca 30 a
Tel 0981688669
Fax 020443018
e-mail:ivan.ercegovic1@du.t-com.hr